

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

4317

٥٠

١

١٨٤

بریکه

متقی، حسین، ۱۳۶۲ -

شیوه‌های برخورد امیرالمؤمنین علی علیه السلام با مفسدان اقتصادی / حسین متقی - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۹۸.
۱۸۳ ص - (مؤسسه بوستان کتاب: ۲۵۹۴) (تاریخ: ۴۱۰) تاریخ اسلام: ۵۳

ISBN 978-964-09-2021-3

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتاب‌نامه: ص. [۱۷۷] - ۱۸۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. علی بن ابی طالب علیه السلام، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - دیدگاه درباره فساد مالی.
۲. علی بن ابی طالب علیه السلام، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - دیدگاه درباره فساد.
۳. علی بن ابی طالب علیه السلام، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - دیدگاه درباره اقتصاد. الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. ب. عنوان.

۲۹۷/۹۵۱۵

BP ۳۸/۰۹/۰۱

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۵۶۴۵۳۳۱

۱۳۹۸

موضوع: تاریخ اسلام: ۵۳ (تاریخ: ۴۱۰)

گروه مخاطب: عمومی

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۲۵۹۴

مسلسل انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۷۲۲۳

شیوه‌های برخورد
امیرالمؤمنین علی علیه السلام
با مفسدان اقتصادی

حسین متقی

شیرهای برخورد امیرالمؤمنین علی (ع) با مفسدان اقتصادی

• نویسنده: حسین متقی

• ناشر: مؤسسه بوستان کتاب

• میتود افی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب

• نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۸ • شمارگان: ۵۰۰ • بها: ۲۵۰۰۰ تومان

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیک اثر متعلق به مؤسسه بوستان کتاب است

printed in the Islamic Republic of Iran

❖ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفائی)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۰۲۶-۴۱۰۵۵۰۰، ۳۷۰۵۵۰۰، ۳۷۷۴۲۱۵۴، ۳۷۷۴۳۴۲۶، تلفن پخش: ۳۷۷۴۳۴۲۶

❖ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۳۰۰۰ سواخت) • چاپ و همکار: ۱۷۰ ناشر

❖ فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، بین وصال و مطهرین، پلاک ۹۵۱، تاس: ۶۶۹۶۹۸۷۸

❖ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع یاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی، جنبه برسان رضوی، تلفن: ۳۲۲۳۳۶۷۲

❖ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهارراه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه صفادشت، تلف: ۳۲۲۴۰۳۷۰

❖ فروشگاه شماره ۵ (رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهدا، پیش خیابا، ر.م. تلف: ۳۷۷۴۳۱۷۹

اطلاع از تازه های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، با ارسال شماره همراه خود به ۲۱۵۵۰ و یا ارسال درخواست به:

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و اضافی بیشتر با آن در وب سایت: www.bustaneketab.com

با قدردانی از همکاری که در تولید این اثر نقش داشته اند:

• اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب و سروراستاد: ابوالفضل طریقه دار • ویراستار: زهرا صفری

• اصلاحات حروف نگاری: اکرم صادقی • صفحه آرایی: سبکینه ملازاده و احمد مؤتمنی

• نمونه خوانی: علی اصغر هاشمی نسب • کنترل فنی صفحه آرایی: سیدرضا موسوی منش

• مدیر گروه هنری: مسعود نجابتی • طراح جلد: محمود هدایی

• اداره آماده سازی: حمیدرضا تیموری • اداره چاپخانه: مجید مهدوی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی رئیس مؤسسه

محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۱	فصل اول: مفاهیم و کلیات
۱۱	مقدمه
۱۲	الف) مفاهیم
۱۲	اقتصاد
۱۲	فساد اقتصادی
۱۳	مفسد اقتصادی
۱۴	ب) کلیات
۱۴	۱. روش تحقیق
۱۶	مزایای تحلیل محتوا در تحقیق حاضر
۱۷	۲. نگرش امیرالمؤمنین علی علیه السلام به اقتصاد
۱۹	۳. شرایط اقتصادی جامعه زمان روی کار آمدن حکومت امام علی علیه السلام
۲۰	الف) نابسامانی اقتصادی در دوره خلیفه سوم
۲۲	ب) مشکلات و مفسد اقتصادی

۱. اسراف و تبذیر ۲۲
۲. احتکار ۲۴
۳. ربا ۲۷
۴. تورّم ۳۰
۵. رشوه ۳۲
۷. اختلاس و رانت‌خواری ۳۶
۴. موانع سیاسی و فرهنگی سامان‌دهی امور اقتصادی در عصر ۴۰
- الف) مخالفت با سیره خلیفه اول و دوم ۴۰
- ب) باج‌خیزی صاحب‌نفوذان ۴۱
- ج) دیارپرستی ۴۶
- فصل دوم: روش‌های فرهنگی امیرالمؤمنین علی (ع) در برخورد... ۵۱
- مقدمه ۵۱
۱. موعظه و تذکر ۵۳
- الف) دعوت به تقوای الهی و توجه به قیامت و حسابرسی اعمال ۵۵
- ب) یاد مرگ ۵۹
- ج) قناعت و ساده‌زیستی ۶۱
- د) پرهیز از اسراف و زیاده‌روی ۶۶
- ه) رویکرد امانتی به منصب و حکومت ۶۹
- و) حفظ هنجارهای دینی ۷۰
۲. ملامت و سرزنش ۷۱
۳. هشدار و تهدید ۷۴

فهرست مطالب

فصل سوم: روش‌های مدیریتی امیرالمؤمنین علی علیه السلام در برخورد با ...	۸۱
مقدمه	۸۱
روش‌های مدیریتی امیرالمؤمنین علی علیه السلام در برخورد با مفسدان اقتصادی	۸۴
۱. نظارت و کنترل اخلاقی و عملی مدیران	۸۴
الف) فرستادن هیئت‌های بازرسی	۸۸
ب) درخواست تراز مالی	۸۹
ج) احضار به مرکز	۹۰
۲. حسابرسی از خزانه‌های محلی	۹۲
۳. ایجاد نظام گزارش‌دهی مردمی	۹۴
الف) گزارش مستقیم به امام	۹۹
ب) قضای مظالم	۱۰۰
ج) بیت‌القصص	۱۰۰
۴. برخورد با امتیازطلبان و طمع‌ورزان	۱۰۲
۵. انتصاب مأموران ویژه برای کنترل و نظارت بر بازار	۱۰۹
۶. نظام تنبیه و مجازات	۱۱۰
فصل چهارم: روش‌های قضایی امیرالمؤمنین علی علیه السلام در برخورد با ...	۱۱۵
مقدمه	۱۱۵
روش‌های قضایی امیرالمؤمنین علی علیه السلام در برخورد با مفسدان اقتصادی	۱۱۶
۱. حبس و زندانی	۱۱۶
۲. تعزیر و تازیانه	۱۱۹
۳. معرفی مفسد به مردم (مجازات تشهیر)	۱۲۲

۴. مصادره اموال	۱۲۵
۵. تخریب ساختمان های غیر مجاز	۱۳۰
۶. عزل و برکناری	۱۳۴
۷. جریمه مالی	۱۳۵
۸. محروم ساختن از برخی امتیازها	۱۳۶
فصل سوم آثار و نتایج برخورد امیرالمؤمنین علی علیه السلام با...	۱۴۱
مقدمه	۱۴۱
آثار ایجابی	۱۴۲
۱. بهبود وضعیت معیشتی مردم	۱۴۲
۲. اعتماد متقابل مردم و مدیران	۱۴۹
۳. پیش گامی شایستگان	۱۵۳
آثار سلبی	۱۵۷
۱. رفع تبعیض و بی عدالتی	۱۵۷
۲. ناامیدی طمع ورزان و امتیاز طلبان	۱۶۱
۳. عقب افتادن ناهلان	۱۶۶
خاتمه	۱۷۱
کتاب نامه	۱۷۷

مقدمه

شرایط لازم برای رشد و توسعه و امنیت اقتصادی، با سلامت جریان اقتصادی کشور، برخورد با فرصت طلبی، انحصار، تمرکز ثروت، تکاثر، اختلاس و سوءاستفاده از بیت المال و فساد و تخریب اموال عمومی و... فراهم می آید.

حضور باندهای فاسد اقتصادی و عناصر مفسد در عرصه های مختلف اقتصادی کشور، از عوامل گسترش بی عدالتی و عدم موفقیت در اجرای عدالت است. از این رو، موضوع مبارزه با مفسدان اقتصادی و به کارگیری شیوه های کارآمد و مؤثر در برخورد با آنها، همواره مسئله ای جدی بوده است.

حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام در مقام اسوه رمامدار جامعه اسلامی، برای برقراری عدالت و استقرار ارزش های الهی و رفع هرگونه ظلم و محرومیت و فساد، در برخورد با مفسدان اقتصادی، سیاست ها و راهکارهایی اتخاذ کرده است که می توان روش ها و اندیشه های ایشان را سرمشقی مسلم و قطعی برای تحقق امنیت و عدالت در نظام اقتصاد اسلامی در نظر گرفت. در شیوه برخورد امیرالمؤمنین علی علیه السلام با مفسدان اقتصادی، سه روش اساسی فرهنگی، مدیریتی و قضایی، به صورت مرحله ای و مرتبط و مکمل هم، قابل توجه است. از منظر امام علیه السلام رویکرد فرهنگی، اخلاقی و تربیتی، گام نخست برای اصلاح جامعه و برخورد با نابهنجاری ها، مفاسد و مفسدان بود، زیرا با این

روش، هم زمینه پذیرش فکری و رفتاری بیشتر فراهم بود و هم سبب آموزش همگانی و گسترش فرهنگ‌پذیری و پیش‌گیری از انحرافات و در نتیجه، ارزش‌های دینی در جامعه حکم‌فرما می‌شد. حضرت در جهت تأثیر و تثبیت روش فرهنگی و جلوگیری و برخورد با هرگونه فساد اقتصادی، با اصلاح ساختار مدیریتی مملکت اسلامی و به‌کارگیری کارگزاران شایسته و نظارت بر عملکرد آن‌ها و ایجاد نظام گزارش‌دهی، روش مدیریتی کارآمدی را در پیش گرفت. با این حال جامعه‌ای که به تعبیر حضرت در خطبه ۱۰۸ نهی بلاغه السلام را چونان لباسی وارونه به تن کرده بود «وَلَيْسَ الْإِسْلَامُ لُبْسَ الْمُتَرَوِّعَاتِ»، نیازمند اجرای سیستم تنبیه و تشویق رسمی بود؛ که در این مرحله حضرت از طریق روش قضایی و اعمال مجازات ضد مفسدان اقتصادی، به اصلاح جامعه و برخورد با مفسدان اقدام فرمود. مهم‌ترین دستاورد این تحقیق، ارائه روش‌های تربیتی (فرهنگی، مدیریتی و قضایی) در رفتار امیرالمؤمنین علی علیه السلام، با تأکید بر روش‌های فرهنگی، تربیتی و اخلاقی است. تلاش شده تا رویکرد نویسنده در این کتاب، صرفاً تاریخی نباشد و این دست‌آورد به مثابه الگوی رفتاری برای جامعه اسلامی به‌ویژه در زمان حاضر، بازسازی و ارائه شود. امید است با تبیین و بررسی سیره امام علی علیه السلام در برخورد با مفسدان اقتصادی، با روش‌ها صحیح و کارآمد در مقابله با مفاسد و مفسدان اقتصادی آشنا شده و با تحقیقی جامع، منسجم و عالمانه در شرایط موجود نظام اقتصادی اسلامی، تبیین کارشناسانه و درعین‌حال اجرایی و عملیاتی، از وظایف مسئولان در برابر مفسدان اقتصادی ارائه دهیم، ان شاء الله.

در پایان از مسئولان محترم مؤسسه بوستان کتاب و کارکنان فهیم و کاردان آن، که در آماده‌سازی و چاپ و نشر این اثر دل‌سوزانه تلاش کردند، به صورت ویژه سپاس‌گزارم.